

Realita českých zemědělců je podstatně složitější než jen pár čísel za uplynulý rok

Řada menších podniků loni zkrachovala kvůli vysokým nákladům a omezování náročnějších odvětví, jako je chov drůbeže či pěstování ovoce, mluví i střední a větší podniky. Přesto jsou čeští zemědělci opakovaně obviňováni z toho, že loni měli nepřiměřené zisky a zdražili lidem potraviny. O realitě pěstování plodin či chovu zvířat hovoří prezident Agrární komory České republiky Jan Doležal.

Téměř dvě třetiny vepřového masa musíme dovážet a ještě horší je to u mnoha druhů ovoce a zeleniny

■ Čeští zemědělci údajně v minulém roce zneužívali situace k tomu, aby dosáhli pohádkových zisků, které jim zaplatili spotřebitelé. Co na to říkáte?

Takový argument by možná dával smysl, kdyby všechny potraviny na pultech našich obchodů byly domácího původu a kdyby zároveň zemědělci za svoji produkci dostávali férově zaplacení. Nyní platí, že Česká republika je v mnoha komoditách výrazně nesoběstačná, téměř dvě třetiny spotřeby vepřového masa musíme dovážet a situace je ještě horší u mnoha druhů ovoce nebo zeleniny. Tzn. potraviny se tu možná prodávaly drahé, ale čeští zemědělci s tím měli pramálo společného. Do obchodů dodávají zemědělci asi 3–5 % na přímo, bez dalšího zpracování. Typicky se jedná o ovoce, zeleninu nebo třeba brambory. U brambor typicky vidíme již mnoho let cenu zemědělských výrobců, tedy cenu, za kterou prodáváme my, kteří neseme veškeré riziko (počasí, škůdci, rostoucí náklady na uskladnění) na úrovni 4–6 Kč za kilogram. Na pultech je to úplně jiný příběh a obchod, který si naopak riziko minimalizuje, prodává za trojnásobek ceny. Například u pečiva cena obilí tvoří jen asi 10–15 % celkové ceny. Zbytek jsou energie, lidská práce, logistika atd. Nepopíratelným faktem zůstává, že Česká republika zaznamenala v minulém roce skokový růst cen energií s dopadem na konečné odběratele, ale také distributory a dodavatele.

■ Vláda nedokázala na rozdíl od okolních zemí pružně zareagovat a ceny energií zastropovala pozdě a zároveň na úrovni, která byla vyšší než u okolních zemí. Jaký to mělo dopad na zemědělské a potravinářské provozy?

Smutným výsledkem byl krach mnoha menších firem a závažné potíže v energeticky náročných oborech, jako byly malé pekárny nebo pěstování ovoce a zeleniny, chov prasat či drůbeže. Propad v energeticky náročných oborech potvrzuje také statistika. Klesly stavy prasat a drůbeže, došlo k po-

Prezident Agrární komory České republiky Jan Doležal, který byl nedávno znovu zvolen do druhého tříletého období.

klestu ploch ovocných sadů a také ploch se zeleninou. Pokud by k zastropování cen nedošlo, mohly být důsledky ještě horší. Odvolávat se dnes na celkový výsledek polní výroby a například produkci mléka v roce 2022 je irelevantní. Tento rok byl unikátní. Zprvu sektor těžil z dlouhodobého průměru nižší ceny na straně vstupů při zakládání porostů v roce 2021, jako byly ceny osiv, hnojiv, lidské práce, pohonných hmot a dalších energií. Z druhé strany se sklízelo z těchto porostů byl v té době pod vlivem světové poptávky způsobené nervozitou, obavami a velkým zájmem o komodity, jejichž cena neočekávaně prudce vzrostla. A to na zhruba 1,5–2násobnou úroveň dlouhodobých průměrů.

Obchodník může českého dodavatele nahradit zahraničním, zatímco výrobce je odkázaný na odbyt u tuzemského obchodníka

Situace v letošním roce je přitom zcela opačná. Zemědělci zakládali porosty s mnohem vyššími náklady, zatímco současná cena je dokonce nižší než v roce 2021. Jenom na tržbách u obilovin a olejnin se může v meziročním srovnání jednat o propad v řádech desítek miliard. Obdobná situace byla v odvětví výroby mléka, kde se do ekonomiky roku 2022 promítala nízká úroveň vstupů, tedy například spotřeba krmiva vyráběného za staré, nižší náklady a současně vyšší poptávka po mléčné surovině. Prvovýrobci tak byli schopni realizovat mléko za cenu na úrovni 12–13 Kč za litr. Současné ceny zhruba na úrovni 10,50–11 Kč

za litr však již jsou za zvýšených vstupních nákladů, které už ani nepokryjí vlastní rentabilitu výroby. V České republice se ročně vyrobí přes 3 miliardy litrů mléka, což jsou při 1 koruně ztráty na litr velmi jednoduché počty.

Ziskovost vybraných podniků a hospodářský výsledek sektoru za rok 2022 jsou údaje, které absolutně nezohledňují strukturální nevyrovnanost a problémy jednotlivých odvětví. Jednoduše řečeno, obilí a řepka prodávané v roce 2022 za vyšší ceny se nepromítají do speciálních odvětví, jako je chov prasat, pěstování zeleniny či ovoce, jejichž stavy a plochy nadále rapidně klesají, a Česká republika je v těchto případech odkázaná na dovozy. Odráží se zde nejistota výrobců a zpracovatelů z nejasné budoucnosti, možných scénářů vývoje, neochota nadále investovat do ztrátových provozů. Do toho se promítá ještě záměr šetřit právě tam, kde jsou největší problémy, tedy v rámci systémových národních dotací, které jsou již v letošním roce sníženy na téměř poloviční úroveň, přičemž pro rok 2024 se počítá s dalším výrazným snížením.

■ A co médií prezentovaný názor o velkých českých zemědělci, kteří drží obchodníky pod krkem?

Co se týká cen potravin na pultech, malí i velcí zemědělci na ně mají jen omezený vliv. Promítají se do nich náklady a přírůžka zpracovatelů, náklady na přepravu, náklady na skladování a především náklady a přírůžka velkých obchodních řetězců. Devadesát procent domácího maloobchodního prodeje potravin ovládá podle nedávné analýzy Úřadu pro ochranu hospodářské souměře 8 zahraničních subjektů, přičemž jen podíl dvou velkých německých skupin Schwarz (Lidl a Kaufland) a Rewe (Billa a Penny) činí 51 procent. Proti těmto osmi obchodním řetězcům stojí 30 tisíc individuálních zemědělců s neporovna-

telem obratem, a tedy vyjednávací silou. Je jasné, kdo určuje cenu. Obecně platí, že obchodník může českého dodavatele kdykoliv nahradit zahraničním, zatímco větší výrobce je odkázaný na odbyt u tuzemského obchodníka a těžko bude při vyjednávání vyhrožovat nějakou alternativou.

Devadesát procent maloobchodního prodeje potravin v Česku ovládá jen 8 zahraničních subjektů

■ Když jsou na tom podle vás všichni čeští zemědělci podobně, jak si vysvětlujete honbu na větší a střední zemědělce?

V tom se bohužel obtížně orientujeme i my. Sice se tady neustále mluví o rozdělování na malá, střední a velká hospodářství, ale co je vlastně klíčem pro toto konkrétní rozdělení? Kdyby to byla výměra půdy, kam zařadit podniky specializující se pouze na živočišnou výrobu? Pokud zohledníme po-

čet zaměstnanců, jak budeme pohlížet na podniky zaměřené na klasickou polní výrobu nebo obecně rostlinnou výrobu, kde je největší nápor práce během letních měsíců a jsou na ni najímání sezonní pracovníci. Následkem toho dochází až k segregaci některých podniků, ale její důvody nám dosud vlastně nikdo pořádně nevysvětlil. Nejvýraznějším projevem tohoto trendu je nastavení míry redistributivní platby, která je přidělována na prvních 150 hektarů podniku. Agrární komora ČR není v principu proti a vždy jsme to takto říkali. Ale proč musí být nastavena na úrovni 23 procent, když evropský průměr činí 10 až 12 procent?

Jsmo v tomto ohledu extrémem, který vznikl v rychlosti, na politickou objednávku a bez řádné diskuse s odbornou zemědělskou veřejností. Očekáváme proto alespoň předložení studie, jaké konkrétní dopady má současné nastavení redistributivní platby na tuzemské produkční zemědělce větší a střední velikosti. My je vidíme v každodenní praxi našich členů. Proto také apelujeme, aby byl v tomto ohledu změněn národní strategický plán pro provádění Společné zemědělské politiky EU, pro což je příležitost vždy po roce, přičemž o změ-

nách se rozhoduje na ministerstvu zemědělství právě teď.

■ Přesuňme se od vizi zase k aktuálním problémům. Jak hodnotíte letošní průběh žní?

Žně postupují pomaleji než v loňském roce a nedávné deště přispěly k dalšímu zpomalení, protože polehlé a vlhké porosty se sklízí velmi obtížně a hrozí zhoršení kvalitativních parametrů úrody. Následně bylo nutné dosoušení obilí, což znamená na straně zemědělců další náklady. To, co se sklízí teď, bude patřit už do krmné kvality. Problémem je hlavně obsah dusíkatých látek, který kromě počasí ovlivnilo třeba u nás konzervativnější přihnojování kvůli vysoké ceně minerálních hnojiv. Se stejnou nepřízní počasí se potýkají i jinde v Evropě a navíc kvůli tlaku environmentalistů, někde vládní politice, kdy se farmářům na Západě platí za zavření chovů, ale i třeba kvůli generační výměně, se snižuje rozměr živočišné výroby. Výsledkem je málo potravinářské pšenice a hodně krmné, kterou bude ale obtížnější zkrmit. I proto jde v posledních týdnech cena krmné pšenice dolů, zatímco potravinářská bude dost možná získávat na hodnotě.

Chov hospodářských zvířat ukazuje na chybějící dlouhodobou vizi českého zemědělství

■ Jaká je situace v živočišné výrobě u nás?

Chov hospodářských zvířat je typickým příkladem, na kterém se projevuje chybějící dlouhodobá vize českého zemědělství. Agrární komora ČR varovala na základě ohlasů z členské základny, že dochází k postupnému útlumu živočišné výroby, která je náročná na náklady i každodenní péči o zvířata. Provedli jsme dotazníkové šetření mezi chovateli prasat, z něhož vyplynulo, že více než polovina oslovených plánuje úplně skončit do konce roku 2030. Podobně tristní je také situace v chovech drůbeže, se kterými plánuje skončit v příštích letech desetina dotázaných podniků. K takto razantnímu rozhodnutí nutí české zemědělce podle našich průzkumů především dlouhodobě nízké výkupní ceny, do kterých nemožno promítat rostoucí náklady, a stále omezenější možnosti odbytu kvůli levným a předotovaným dovozům ze zahraničí. Že to z naší strany nebyly plané řeči, ukazují ostatně už i oficiální statistiky. Snižující se počty těchto zvířat budou mít za následek ještě nižší soběstačnost Česka u vepřového a drůbežního masa a produktů z nich.

Stranu připravil
Václav Tuček

Živočišná výroba, která je náročná na náklady i každodenní péči o zvířata, je v Česku neustále utlumována. Upozorňuje na to Agrární komora ČR.

Partnerem stránky je

AGRÁRNÍ KOMORA
České republiky